

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

Diaarinumero 24501/2020

SININAUHALIITON LAUSUNTO: ”RAHAPELITOIMINNAN TUOTON ALENEMISEN VAIKUTUKSIA SELVITTÄNEEN TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET”

Sininauhaliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto dokumentista ”Rahapelitoiminnan tuoton alenemisen vaikutuksia selvittäneen työryhmän ehdotukset”. Sininauhaliitto esittää lausuntonsa sekä rahapelivastuullisuustoimijan että rahapelituottojen edunsaajan näkökulmista.

Rahapelihaittoja kohdanneiden ihmisten ja heidän läheistensä auttaminen on yksi Sininauhaliiton perustehtävistä: Sininauhaliitto tuottaa Peluuri-palvelun yhdessä A-Klinikkasäätiön kanssa ja vastaa itsenäisesti matalan kynnyksen info- ja tukipiste Tiltin toiminnasta. Toisaalta Sininauhaliiton oma ja monen sen jäsenyhteisön työ perustuu STEA-avustuksiin. Haluamme nostaa erityistarkasteluun ehdotuksen vaikutukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen.

Sininauhaliitto kannattaa työryhmän esitystä rahoitusmallin muuttamisesta mallin 3 mukaisesti: toteutetaan rahoituksen kokonaisuudistus ja siirrytään tulojen osalta yleiskatteellisuuteen ja menojen osalta kehysbudjetointiin.

Sininauhaliitto yhtyy työryhmän lausunnon kantaan, jonka mukaisesti sote-järjestöjen rahoituksen ja rahapelituottojen välinen yhteys sisältää merkittäviä eettisiä ongelmia ja intressiristiriitoja. Tämän takia tämä yhteys tulee purkaa, mikä onnistuu parhaiten mallin 3 mukaisesti.

Yhteyden, niin sanotun korvamerkinnän, katkaisemisella on arviomme mukaan merkittäviä hyötyjä. Tärkeimpänä Sininauhaliitto näkee myönteiset vaikutukset rahapelihaittojen ehkäisyyn. Rahapelituottojen ja edunsaannin yhteyden katkaiseminen vaikuttaa rahapelihaittoihin ainakin seuraavilla tavoilla:

●Rahapelihaittoja ehkäisevien toimenpiteiden toteuttaminen

Tehokkaiden rahapelihaittoja ehkäisevien ja tuottoja vähentävien toimenpiteiden toteuttaminen todennäköisesti helpottuisi, jos korvamerkintä ja huoli edunsaajien rahoituksen heikkenemisestä poistuisi. Tällöin edunsaajilla ei enää olisi intressiä pyrkiä rajoittamaan tai hidastamaan pelihaittoihin kohdistuvia uudistuksia.

●Edunsaajien markkinointiroolin poistuminen

Edunsaajat eivät enää kokisi tarvetta osallistua Veikkaus Oy:n markkinointiin esimerkiksi käyttämällä Veikkauksen logoa aineistoissaan tai esiintymällä muussa Veikkauksen viestinnässä. Edunsaajien osallistuminen rahapelimyönteiseen viestintään on vahingollista vastuullisen rahapelikulttuurin näkökulmasta; korvamerkinnän poisto katkaisisi tämän yhteyden.

●Rahapelimyönteisen kulttuurin purkaminen

Rahapelituottojen irrottaminen hyvien tarkoitusten rahoittamisesta vähentäisi siihen liitettyjä positiivisia mielikuvia ja rahapelaamisen arkipäiväisyyttä, jotka osaltaan vaikuttavat suomalaiseen positiiviseen rahapelikulttuuriin ja runsaaseen

rahapelikulutukseen. Tätä rahapelimyönteistä kulttuuria on Suomessa rakennettu vuosikymmeniä, ja sillä on ollut tuhoisia vaikutuksia monelle pelaajalle. Pitkään rakennettu rahapelimyönteinen kulttuuri ei katkea itsestään vaan tarvitaan määrätietoisia toimia ja niistä viestimistä: korvamerkinnän purkaminen ja sen kattava viestintä mahdollistavat rahapelikulttuurin uusiutumisen.

●Veikkauksen omistajaohjausrakenteiden uudistuminen ja kaksoisroolin purkaminen

Nykyisellään esimerkiksi Veikkaus Oy:n hallituneuvostossa ja Rahapeliasioiden neuvottelukunnassa on merkittävä edustus edunsaajilla, mikä tekee näiden toimielinten roolista ristiriitaisen ja toiminnasta tehottoman. Pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta tämänkaltaisten rakenteiden ylläpito ei ole perusteltua.

●Veikkaus Oy:n roolin selkeytyminen

Veikkauksen toimintaa voitaisiin rehellisemmin tarkastella puhtaasti rahapeliyhtiönä. Tämä helpottaisi sen vastuullisuuden arviointia ja selkeyttäisi sen yhteiskunnallisesti hankalaa roolia.

●Rahapelihaittatoimijoiden roolin selkeytyminen

Rahapelihaittatoimijoiden kohtuuton ja eettisesti ristiriitainen rooli helpottuisi merkittävästi ilman nykyisenkaltaista rahoituksen kiinnittymistä pelituottoihin. Tämä vahvistaisi toiminnan uskottavuutta sekä lisäisi palveluiden luotettavuutta monien asiakkaiden silmissä.

Korvamerkintä on ongelmallisella tavalla kietonut yhteiskunnallisen hyvän ja rahapeli tuotot toisiinsa. Sininauhaliitto katsoo, että rahapeli haittojen ehkäisyn ja vähentämisen tehostamiseksi tästä kytköksestä on välttämätöntä luopua. Ne ylläolevat ehdotukset, kuten omistajaohjausrakenteiden uudistaminen, jotka voidaan toteuttaa jo ennen tuottojen siirtämistä ja korvamerkinnän purkamista, tulee toteuttaa mahdollisimman pian ja jo ennen vuotta 2024.

Korvamerkinnän katkaiseminen vapauttaa myös sote-järjestöt eettisestä dilemmasta, jossa niiden toimintaedellytykset perustuvat joidenkin ihmisten riippuvuusongelmaan ja kärsimykseen. Sote-järjestöjen täytyy voida vastaanottaa julkiselta sektorilta rahoitusta ilman, että järjestöjen täytyy miettiä rahan alkuperän eettisyyttä. Erityisen hankalaa asemaan nykyinen rahoitusjärjestelmä asettaa ne rahapeli tuotoilla toimivat järjestöt, jotka työskentelevät rahapeli ongelmien parissa. Nykyinen rahoitus mahdollistaa toimijoiden uskottavuuden ja riippumattomuuden kyseenalaistamisen sekä auttavien palveluiden osalta saattaa merkittävästi heikentää asiakkaiden luottamusta ja nostaa heidän kynnystään osallistua palveluihin.

Rahapeli tuottojen korvamerkinnän purkamisen riskinä suhteessa rahapeli haittojen ehkäisyyn näemme aiheen parissa toimivien rahoituksen mahdollisen laskun. Tästä huolimatta uskomme, että purkuun on syytä ryhtyä.

Pelituottojen siirto valtion yleiskatteeseen ei kuitenkaan automaattisesti poista pelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta keskeistä ongelmaa eli tuottoihin kohdistuvaa painetta ja tuottojen asettamista pelihaittojen ehkäisyn edelle. Olennaista on, että toteutettavassa mallissa rakenteellisesti varmistetaan, että jatkossa rahapeli poliittisia päätöksiä ohjaa rahapelaamiseen liittyvien haittojen vähentäminen, kuluttajansuoja sekä väärinkäytösten estäminen.

Vaikka sote-järjestöjen pelituottoihin perustuva rahoitusjärjestelmä on voinut syntyä aikoinaan olla toimiva ratkaisu, niin pelien kehityksen, pelikulttuurin muuttumisen ja peliongelmiin kasvamisen myötä 1930-luvun ratkaisu ei ole toimiva 2020-luvun Suomessa. Nykyisen pelitarjonnan aikana rahapelaaminen ei ole harmitonta koko kansan viihdettä eikä rahapelaamisen ja sote-järjestöjen rahoituksen yhteyttä voida perustella menneiden vuosikymmenien argumenteilla.

Sininauhaliitto näkee työryhmän esittämässä mallissa 3 myös merkittäviä haasteita. Sote-järjestöjen rahoituksen turvaaminen on monien huono-osaisuutta kokevien kohderyhmien kannalta elintärkeää.

Uuteen rahoitusmalliin siirtyminen tarjoaa mahdollisuuden mutta myös edellyttää perusteellista arviota keskenään hyvin erilaisten sote-järjestöjen toiminnasta. Sote-järjestöt tekevät työtä monien erittäin vaikeasti autettavien kohderyhmien parissa, ja tällaisen työn tekeminen vain kansalais-, vapaaehtois- ja/tai vertaistoiminnan keinoin ei ole mahdollista. Järjestölähtöisen auttamistyön resurssien tulee olla jatkossakin riittävää, jotta ammatillinen ja riittävä tuki – johon usein liittyy kansalais-, vapaaehtois- ja/tai vertaistoimintaa – voi jatkua.

Sininauhaliitto esittää huolensa siitä, että selvityksestä ei ole nähtävissä kattavaa ja syvää ymmärrystä STEA-rahoitteisten sote-järjestöjen toiminnan monipuolisuudesta, ammatillisuudesta ja inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta tuloksellisuudesta.

Samalla kun Sininauhaliitto kannustaa etenemään mallin 3 mukaisesti, korostamme huolellisen sote-järjestöjen merkitystä koskevan valmistelevan työn tarvetta, kun rahoitusuudistusta toteutetaan. On useita yhteiskunnallisessa marginaalissa olevia kohderyhmiä – esimerkiksi asunnottomia, rikostaustaisia, päihde- ja mielenterveysongelmaisia ihmisiä –, joiden hyvinvointi on vakavasti uhattuna, mikäli sote-järjestöjen nyt pelituotoista rahoitettua toimintaa ei turvata siirryttäessä uuteen rahoitusmalliin. Suomalaisella yhteiskunnalla ei myöskään ole varaa jättää tekemättä näitä hyvinvointi-investointeja.